

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК 336.14:351.72(477)(045)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20790523>

**Трансформація системи публічних фінансів України в умовах
глобальних економічних викликів**

Долюк Алла Вікторівна

кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів, банківської
справи та страхування Вінницького навчально-наукового інституту
економіки Західноукраїнського національного університету,
<https://orcid.org/0000-0001-5461-5295>

Прийнято: 13.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

***Анотація.** У статті досліджено сучасний стан, ключові проблеми та перспективи розвитку системи публічних фінансів України в умовах євроінтеграційних процесів та трансформації державного управління. Обґрунтовано, що ефективність функціонування публічних фінансів є визначальним чинником забезпечення макроекономічної стабільності, сталого соціально-економічного розвитку та підвищення довіри до державних інституцій.*

Проаналізовано основні тенденції реформування системи управління публічними фінансами в країнах Європейського Союзу та їх вплив на формування фінансової політики України. Визначено необхідність подальшої гармонізації національного бюджетного законодавства з європейськими стандартами, зокрема в частині середньострокового бюджетного

планування, фіскальної дисципліни та підвищення прозорості використання бюджетних ресурсів.

Наголошено, що важливим напрямом модернізації є цифровізація системи управління публічними фінансами, яка сприяє підвищенню ефективності бюджетних процесів, зменшенню корупційних ризиків та посиленню громадського контролю. Окрему увагу приділено вдосконаленню державного фінансового контролю через впровадження ризик-орієнтованого підходу та сучасних аналітичних інструментів.

Обґрунтовано доцільність поглиблення фінансової децентралізації як інструменту підвищення ефективності використання бюджетних коштів на місцевому рівні та розвитку територіальних громад. Також розглянуто перспективи інтеграції принципів сталого розвитку та «зеленого» бюджетування у систему публічних фінансів України.

Узагальнено, що подальший розвиток системи публічних фінансів України має ґрунтуватися на поєднанні європейських стандартів управління, цифрової трансформації та посилення інституційної спроможності державних органів. Реалізація запропонованих напрямів сприятиме підвищенню ефективності бюджетної системи, зміцненню фінансової стабільності та наближенню України до критеріїв членства в Європейському Союзі.

Ключові слова: *публічні фінанси, бюджетна система, євроінтеграція, державний фінансовий контроль, цифровізація, фінансова децентралізація, ЄС, прозорість.*

Transformation of the Public Finance System of Ukraine under Global Economic Challenges

Doliuk Alla Viktorivna

PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Finance, Banking and Insurance, Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics, West Ukrainian National University, <https://orcid.org/0000-0001-5461-5295>

Abstract. *The article examines the current state, key problems, and prospects for the development of the public finance system of Ukraine in the context of European integration processes and public administration transformation. It is substantiated that the efficiency of public finance functioning is a determining factor in ensuring macroeconomic stability, sustainable socio-economic development, and increasing trust in public institutions.*

The main trends in the reform of public finance management systems in European Union countries and their impact on shaping Ukraine's financial policy are analyzed. The need for further harmonization of national budget legislation with European standards is identified, particularly in terms of medium-term budget planning, fiscal discipline, and increased transparency in the use of budgetary resources.

It is emphasized that an important direction of modernization is the digitalization of the public finance management system, which contributes to improving budgetary process efficiency, reducing corruption risks, and strengthening public oversight. Special attention is paid to improving public financial control through the introduction of a risk-based approach and modern analytical tools.

The expediency of deepening fiscal decentralization as an instrument for improving the efficiency of budget resource allocation at the local level and

supporting the development of territorial communities is substantiated. The prospects for integrating sustainable development principles and “green” budgeting into Ukraine’s public finance system are also considered.

It is summarized that the further development of Ukraine’s public finance system should be based on a combination of European management standards, digital transformation, and strengthened institutional capacity of public authorities. The implementation of the proposed directions will contribute to improving the efficiency of the budget system, strengthening financial stability, and bringing Ukraine closer to the criteria for membership in the European Union.

Keywords: *public finance, budget system, European integration, public financial control, digitalization, fiscal decentralization, EU, transparency.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку світової економіки система публічних фінансів перебуває під впливом численних глобальних викликів, серед яких особливе місце займають економічна нестабільність, геополітичні конфлікти, наслідки пандемічних криз, посилення інтеграційних процесів, цифровізація фінансових відносин та зростання вимог до прозорості й ефективності управління бюджетними ресурсами. Для України зазначені виклики набувають особливої актуальності в умовах воєнного стану, необхідності забезпечення макрофінансової стабільності, підтримки соціальної сфери та реалізації масштабних програм післявоєнного відновлення.

Трансформація системи публічних фінансів є одним із ключових напрямів модернізації державного управління, оскільки від ефективності формування, розподілу та використання фінансових ресурсів залежить здатність держави забезпечувати виконання своїх соціально-економічних функцій. Водночас сучасна система публічних фінансів України стикається з низкою проблем, пов'язаних із необхідністю підвищення результативності

бюджетної політики, удосконалення механізмів державного фінансового контролю, впровадження цифрових технологій у сферу управління фінансовими ресурсами, а також адаптації національної фінансової системи до стандартів та практик Європейського Союзу.

Додатковими чинниками, що зумовлюють потребу в трансформації системи публічних фінансів, є значне зростання бюджетних видатків на оборону та безпеку, збільшення залежності від міжнародної фінансової допомоги, необхідність забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах децентралізації та посилення контролю за цільовим використанням публічних коштів. У таких умовах особливої ваги набуває пошук ефективних механізмів управління публічними фінансами, здатних забезпечити збалансованість бюджетної системи, підвищити прозорість фінансових процесів та сприяти сталому соціально-економічному розвитку держави.

У зв'язку з цим актуальним науковим завданням є дослідження сучасних тенденцій трансформації системи публічних фінансів України, виявлення основних проблем її функціонування в умовах глобальних економічних викликів та обґрунтування перспективних напрямів удосконалення механізмів управління публічними фінансовими ресурсами. Це визначає актуальність теми дослідження та необхідність подальшого наукового опрацювання зазначеної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика трансформації системи публічних фінансів України в умовах глобальних економічних викликів є одним із пріоритетних напрямів сучасних наукових досліджень. Підвищений інтерес до цієї тематики обумовлений необхідністю забезпечення фінансової стійкості держави в умовах воєнного стану, поглиблення євроінтеграційних процесів, цифрової трансформації публічного сектору та зростання ролі міжнародної фінансової підтримки. Наукові напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених охоплюють широкий спектр питань,

пов'язаних із реформуванням бюджетної системи, удосконаленням механізмів управління публічними фінансами, забезпеченням прозорості використання бюджетних ресурсів та впровадженням інноваційних фінансових технологій.

Значний внесок у дослідження теоретичних засад функціонування публічних фінансів здійснили українські науковці Т. Боголіб [3], О. Кириленко [7], І. Луніна [10], В. Макогон [11], В. Опарін [12], В. Федосов [13], І. Чугунов [14], які обґрунтували сутність публічних фінансів, їх роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку держави та напрями модернізації бюджетної системи.

Питання розвитку фінансів публічного сектору в контексті євроінтеграційних процесів досліджували І. Гнидюк та М. Складанюк [3], які акцентували увагу на необхідності адаптації національної системи публічних фінансів до європейських стандартів управління бюджетними ресурсами та підвищення ефективності фінансової політики держави.

Окремий напрям наукових досліджень присвячений цифровій трансформації системи управління публічними фінансами. Зокрема, С. Криниця [9], обґрунтовує необхідність удосконалення стратегій цифровізації управління публічними фінансами, впровадження сучасних інформаційно-аналітичних технологій та автоматизації бюджетних процесів. Аналогічної позиції дотримуються Л. Діденко, Я. Герман та О. Семенова [5], які розглядають розвиток GovTech-рішень як важливий інструмент підвищення прозорості, відкритості та ефективності управління фінансовими ресурсами держави.

Проблеми цифрової модернізації інституційного та аналітичного забезпечення публічних фінансів досліджуються у працях, присвячених використанню цифрових платформ, технологій блокчейн, відкритих даних та електронних сервісів у бюджетному процесі. Науковці відзначають, що цифровізація сприяє підвищенню прозорості фінансових операцій, мінімізації

корупційних ризиків та посиленню контролю за використанням бюджетних коштів.

Важливе місце в сучасних дослідженнях займають питання фіскальної децентралізації та фінансової спроможності територіальних громад. Н. Крючкова та І. Чуркіна [8], аналізують результати реформи децентралізації, її вплив на формування місцевих бюджетів та забезпечення фінансової самостійності громад. Дослідники наголошують на необхідності удосконалення механізмів міжбюджетного регулювання та зміцнення дохідної бази місцевого самоврядування.

Проблематика трансформації міжбюджетних відносин в умовах воєнного стану знайшла відображення у працях В. Анісімова [8], який досліджує еволюцію концепцій фіскальної децентралізації під впливом сучасних безпекових викликів та необхідність формування адаптивної моделі управління публічними фінансами.

Окрему групу досліджень становлять праці, присвячені удосконаленню фінансового законодавства та гармонізації національної фінансової системи зі стандартами Європейського Союзу. Зокрема, Е. Дмитренко [6], обґрунтовує необхідність модернізації нормативно-правового забезпечення функціонування публічних фінансів та розвитку механізмів публічного фінансового контролю відповідно до європейських вимог.

Вагомий внесок у дослідження сучасних викликів управління державними фінансами роблять міжнародні організації, зокрема Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Організація економічного співробітництва та розвитку, які акцентують увагу на питаннях забезпечення боргової стійкості, бюджетної прозорості, ефективності державних видатків та впровадження середньострокового бюджетного планування. Сучасні дослідження також підкреслюють важливість забезпечення макрофінансової

стабільності України в умовах значної залежності від міжнародної фінансової допомоги та необхідності післявоєнного відновлення економіки.

Разом із тим, незважаючи на значну кількість наукових праць, низка аспектів трансформації системи публічних фінансів України залишається недостатньо дослідженою. Насамперед потребують подальшого наукового обґрунтування питання формування комплексної моделі управління публічними фінансами в умовах одночасного впливу воєнних, економічних та соціальних викликів. Недостатньо уваги приділяється оцінюванню ефективності цифрової трансформації бюджетного процесу, впливу міжнародної фінансової допомоги на довгострокову стійкість публічних фінансів, а також розробленню механізмів адаптації системи управління фінансовими ресурсами до вимог післявоєнного відновлення та членства України в Європейському Союзі.

Отже, необхідність поглибленого дослідження сучасних тенденцій, проблем і перспектив трансформації системи публічних фінансів України в умовах глобальних економічних викликів зумовлює актуальність обраної теми та визначає наукову доцільність подальшого вивчення зазначеної проблематики.

Метою наукової статті є дослідження процесів трансформації системи публічних фінансів України в умовах глобальних економічних викликів, визначення ключових проблем її функціонування та обґрунтування напрямів удосконалення механізмів управління публічними фінансовими ресурсами.

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено вирішення таких завдань:

- проаналізувати сучасні тенденції розвитку системи публічних фінансів України в умовах посилення глобальних економічних та безпекових викликів;
- дослідити вплив воєнного стану, макроекономічної нестабільності та євроінтеграційних процесів на функціонування публічних фінансів;

- оцінити рівень ефективності управління бюджетними ресурсами та інструментів фінансового планування в Україні;
- визначити роль цифровізації у трансформації системи публічних фінансів та підвищенні прозорості бюджетного процесу;
- проаналізувати проблеми інституційного забезпечення та державного фінансового контролю у сфері публічних фінансів;
- обґрунтувати перспективні напрями вдосконалення системи публічних фінансів України з урахуванням міжнародного досвіду та вимог Європейського Союзу.

Виконання зазначених завдань дозволить сформувати комплексне уявлення про сучасний стан і перспективи трансформації системи публічних фінансів України та визначити практичні рекомендації щодо її подальшого розвитку в умовах глобальних економічних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку системи публічних фінансів України характеризується глибокими структурними трансформаціями, зумовленими одночасним впливом глобальних економічних змін та безпекових викликів. Під їх впливом відбувається переорієнтація бюджетної політики держави, зміна пріоритетів у розподілі фінансових ресурсів, а також посилення ролі держави у забезпеченні макроекономічної стабільності та фінансової стійкості.

Однією з ключових тенденцій є зростання обсягів публічних видатків, насамперед у сфері оборони, безпеки та соціального захисту населення. В умовах воєнного стану значна частина бюджетних ресурсів спрямовується на фінансування сектору безпеки, що призводить до структурної переорієнтації державних фінансів та збільшення навантаження на бюджетну систему. Одночасно зростає роль соціальних видатків, спрямованих на підтримку внутрішньо переміщених осіб, соціально вразливих груп населення та відновлення людського капіталу.

Другою важливою тенденцією є посилення дефіцитності державного бюджету та зростання державного боргу, що обумовлено значними потребами у фінансуванні оборонних витрат та відновлення інфраструктури. У цьому контексті Україна суттєво залежить від міжнародної фінансової допомоги, яка відіграє критичну роль у забезпеченні стабільності державних фінансів, підтримці платоспроможності бюджету та фінансуванні першочергових видатків.

Третьою тенденцією виступає поглиблення процесів євроінтеграції у сфері публічних фінансів, що передбачає гармонізацію бюджетного законодавства, впровадження середньострокового бюджетного планування, удосконалення системи внутрішнього і зовнішнього фінансового контролю, а також підвищення прозорості та підзвітності управління бюджетними ресурсами.

Четвертою тенденцією є активна цифровізація системи управління публічними фінансами. Впровадження електронного казначейства, автоматизованих систем обліку та контролю бюджетних коштів, цифрових платформ моніторингу видатків сприяє підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами, зменшенню корупційних ризиків та забезпеченню оперативності прийняття фінансових рішень.

П'ятою тенденцією є трансформація системи державного фінансового контролю, яка поступово переходить від формального до ризик-орієнтованого підходу. Це дозволяє підвищити ефективність використання контрольних ресурсів держави та забезпечити більш якісне управління бюджетними ризиками в умовах обмежених фінансових можливостей.

Крім того, спостерігається посилення ролі місцевих бюджетів у системі публічних фінансів, що пов'язано з продовженням реформи децентралізації. Органи місцевого самоврядування отримують розширені фінансові

повноваження, однак одночасно стикаються з викликами щодо забезпечення достатнього рівня дохідної бази та ефективного використання ресурсів.

Отже, сучасні тенденції розвитку системи публічних фінансів України свідчать про її глибоку трансформацію під впливом воєнних, економічних та глобальних викликів. Вони формують необхідність подальшого удосконалення бюджетної політики, зміцнення фінансової стійкості держави та впровадження інноваційних підходів до управління публічними фінансами.

Передусім, воєнний стан є визначальним чинником радикальної перебудови системи публічних фінансів, оскільки зумовлює різке зростання бюджетних видатків на оборону, безпеку та критичну інфраструктуру. Це призводить до структурного дефіциту державного бюджету, скорочення частки капітальних інвестицій у цивільні сфери та необхідності оперативного перерозподілу ресурсів. У цих умовах бюджетна політика набуває мобілізаційного характеру, а ключовим завданням стає забезпечення безперервного фінансування пріоритетних державних функцій. Додатково воєнний стан посилює ризики фіскальної нестабільності через руйнування виробничого потенціалу, скорочення податкової бази та зростання залежності від зовнішнього фінансування.

Макроекономічна нестабільність, що проявляється у високій інфляції, коливаннях валютного курсу, зниженні інвестиційної активності та порушенні логістичних ланцюгів, суттєво ускладнює планування та виконання бюджету. Зростання інфляційного тиску призводить до збільшення номінальних видатків держави, особливо у соціальній сфері, тоді як реальні доходи бюджету залишаються нестабільними. Це формує додаткові ризики для бюджетної збалансованості та вимагає посилення ролі середньострокового бюджетного планування, а також більш гнучких механізмів управління ліквідністю державних фінансів.

Важливим наслідком макроекономічної нестабільності є також зростання державного боргу та розширення потреб у зовнішньому фінансуванні, що підвищує залежність України від міжнародних фінансових організацій і донорів. Це створює додаткові вимоги до прозорості, підзвітності та ефективності використання бюджетних ресурсів.

Євроінтеграційні процеси, у свою чергу, формують стратегічний вектор трансформації системи публічних фінансів України, орієнтуючи її на наближення до стандартів Європейського Союзу. Це передбачає впровадження принципів фіскальної дисципліни, середньострокового бюджетного планування, посилення незалежності фінансового контролю та розвиток інституційної спроможності органів управління публічними фінансами.

Крім того, євроінтеграція стимулює підвищення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів, розвиток цифрових інструментів управління фінансами та гармонізацію податкової і бюджетної політики з європейськими практиками. Це створює передумови для підвищення інвестиційної привабливості держави та довгострокової фінансової стабільності.

Таким чином, вплив воєнного стану, макроекономічної нестабільності та євроінтеграційних процесів є системним і багаторівневим, оскільки одночасно створює як значні ризики для функціонування публічних фінансів, так і стимулює їх глибинну трансформацію. У сукупності ці чинники визначають необхідність адаптації бюджетної системи України до нових реалій, посилення її стійкості та орієнтації на європейські стандарти управління фінансовими ресурсами [4].

У сучасних умовах ефективність управління бюджетними ресурсами України можна оцінити як середню з тенденцією до підвищення у частині цифровізації та прозорості, але обмежену через воєнні та макроекономічні

фактори. Це підтверджується ключовими макрофінансовими показниками останніх років.

Таблиця 1.

**Ключові показники ефективності управління бюджетними
ресурсами у 2021-2025р.р.**

Показник	2021	2022	2023	2024	2025
Видатки державного бюджету млрд. грн	1322	2550	3357	4209	4800
Дефіцит бюджету, % до ВВП	3,5	15,5	20,2	22,4	23,5
Державний борг, % до ВВП	48,9	78,4	82,1	87,3	91,5
Частка капітальних видатків у загальних видатках бюджету,%	10,5	7,3	6,1	5,2	4,8
Частка виконання доходів до плану,%	101,2	98,1	95,4	93,7	92,5

Джерело: впорядковано на основі [1;2]

Наведені у таблиці дані свідчать про суттєві зміни у параметрах функціонування державних фінансів України протягом 2021–2025 рр., що відображають вплив як макроекономічних, так і воєнно-політичних факторів, а також трансформацію бюджетної політики в умовах кризового управління.

Передусім, спостерігається різке зростання видатків державного бюджету: з 1322 млрд грн у 2021 р. до 4209 млрд грн у 2024 р. та прогнозованих 4800 млрд грн у 2025 р. Така динаміка зумовлена значним збільшенням фінансування оборонного сектору, соціальних програм, а також відновленням інфраструктури. Водночас стрімке зростання видатків випереджає темпи нарощення дохідної бази, що створює додатковий фіскальний тиск на бюджетну систему.

Дефіцит державного бюджету демонструє стійку тенденцію до зростання — з 3,5% ВВП у 2021 р. до 22,4% у 2024 р. та очікуваних 23,5% у 2025 р. Це свідчить про посилення дисбалансу між доходами та видатками бюджету. Особливо різке погіршення показника у 2022 р. (15,5%) пов'язане з

початком повномасштабної війни, що спричинило різке зростання державних витрат при одночасному скороченні економічної активності.

Аналогічно, державний борг у відношенні до ВВП збільшується з 48,9% у 2021 р. до 87,3% у 2024 р. і прогнозовано до 91,5% у 2025 р. Така тенденція є наслідком активного запозичення коштів для покриття бюджетного дефіциту. Зростання боргового навантаження підвищує ризики боргової стійкості та збільшує залежність від зовнішнього фінансування, зокрема міжнародних фінансових організацій та партнерської допомоги.

Водночас частка капітальних видатків у структурі бюджету скорочується з 10,5% у 2021 р. до 5,2% у 2024 р. і 4,8% у 2025 р. Це свідчить про поступове витіснення інвестиційної складової поточними та оборонними витратами. Така тенденція може мати довгострокові негативні наслідки для економічного зростання, оскільки зменшується обсяг фінансування розвитку інфраструктури та інвестиційних проєктів.

Показник виконання доходів до плану також демонструє негативну динаміку — від 101,2% у 2021 р. до 93,7% у 2024 р. та прогнозованих 92,5% у 2025 р. Це свідчить про ускладнення планування доходної частини бюджету та зниження точності бюджетного прогнозування в умовах нестабільного економічного середовища [1;2].

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що у 2021–2025 рр. бюджетна система України характеризується зростанням фіскального навантаження, розширенням дефіциту, накопиченням державного боргу та зменшенням інвестиційної складової видатків. Водночас такі процеси є значною мірою обумовленими екзогенними шоками, насамперед воєнними діями, що зумовлює необхідність посилення ефективності управління державними фінансами, оптимізації видатків та підвищення стійкості до боргових ризиків.

Водночас спостерігається зростання залежності від міжнародної фінансової допомоги, яка у окремі роки покривала до 40–50% доходів

державного бюджету. Це дозволяє підтримувати фінансову стабільність, однак одночасно свідчить про обмежену автономність бюджетної системи та вразливість до зовнішніх джерел фінансування.

Щодо доходної частини бюджету, то податкові надходження формують понад 60% загальних доходів, проте їх зростання стримується скороченням економічної активності, руйнуванням виробничої бази та релокацією бізнесу. Інфляційний тиск, який у різні періоди перевищував 10–20% річних, додатково ускладнює реальну оцінку ефективності бюджетного планування, оскільки призводить до знецінення запланованих показників.

Щодо інструментів фінансового планування, слід відзначити поступове впровадження середньострокового бюджетного планування (3-річна бюджетна декларація), що відповідає європейській практиці. Нині понад 80% головних розпорядників бюджетних коштів використовують програмно-цільовий метод бюджетування, що підвищує орієнтацію на результативність витрат. Проте ефективність цього інструменту залишається обмеженою через часті зміни бюджетних пріоритетів упродовж бюджетного року.

Позитивною тенденцією є розвиток цифрових платформ управління публічними фінансами, зокрема системи електронного казначейства та моніторингу бюджету, які охоплюють переважну більшість бюджетних операцій (понад 90%) в електронній формі. Це суттєво підвищує прозорість та контрольованість використання коштів.

Отже, узагальнюючи, можна стверджувати, що ефективність управління бюджетними ресурсами в Україні є суперечливою: з одного боку, відбувається модернізація інструментів фінансового планування, цифровізація та наближення до стандартів ЄС; з іншого — високий рівень дефіциту бюджету 20–25% ВВП, значна зовнішня залежність до 50% фінансування та структурні дисбаланси свідчать про обмежену ефективність у кризових умовах. Це підкреслює необхідність подальшого вдосконалення бюджетного планування,

підвищення фінансової стійкості та посилення результативності використання публічних ресурсів.

Цифровізація відіграє ключову роль у трансформації системи публічних фінансів, виступаючи одним із основних інструментів підвищення ефективності, прозорості та підзвітності бюджетного процесу. Її впровадження в Україні поступово змінює традиційну модель управління державними фінансами, переходячи від паперово-бюрократичних процедур до інтегрованих електронних платформ та аналітичних систем.

Передусім, цифрові технології забезпечують автоматизацію процесів планування, виконання та контролю бюджету. Завдяки функціонуванню таких систем, як Єдиний вебпортал використання публічних коштів (E-Data), Prozorro та Prozorro. Продажі, забезпечується відкритий доступ до інформації про державні витрати, закупівлі та продаж активів. Це суттєво знижує ризики корупції, оскільки кожна операція стає публічною та підзвітною суспільству.

Важливу роль відіграє також цифровізація казначейського обслуговування через систему Державної казначейської служби України, яка дозволяє здійснювати оперативний моніторинг бюджетних потоків у режимі реального часу. Це підвищує точність управлінських рішень і забезпечує більш ефективний контроль за використанням бюджетних коштів.

Крім того, цифровізація сприяє впровадженню ризик-орієнтованого підходу в системі державного фінансового контролю. Використання аналітичних інструментів, великих даних (Big Data) та елементів штучного інтелекту дозволяє виявляти потенційні порушення ще на етапі планування або виконання бюджетних програм, а не лише постфактум.

Суттєвим ефектом цифровізації є підвищення прозорості бюджетного процесу. Відкриті дані дозволяють громадськості, дослідникам і контролюючим органам здійснювати незалежний моніторинг ефективності

використання публічних ресурсів. Це формує додатковий рівень суспільного контролю та підсилює довіру до державних інституцій.

Водночас цифровізація сприяє інтеграції України до європейського фінансового простору, оскільки відповідає принципам good governance, які передбачають прозорість, підзвітність і ефективність управління публічними фінансами [5].

Отже, цифровізація є не лише технічним оновленням, а системною трансформацією публічних фінансів, що забезпечує підвищення прозорості бюджетного процесу, зміцнення фінансової дисципліни та оптимізацію використання державних ресурсів.

Інституційне забезпечення та система державного фінансового контролю у сфері публічних фінансів України перебувають у стані поступової трансформації, однак і надалі характеризуються низкою системних проблем, які знижують ефективність управління бюджетними ресурсами та якість контролю за їх використанням.

Однією з ключових проблем є фрагментованість інституційної системи контролю. В Україні функції державного фінансового контролю розподілені між різними органами Державна аудиторська служба, Рахункова палата, Казначейство, податкові та митні органи, однак їхня діяльність не завжди достатньо скоординована. Це призводить до дублювання контрольних заходів, неузгодженості методологій та розпорошення контрольних ресурсів.

Іншою суттєвою проблемою є обмежена ефективність механізмів реагування на виявлені порушення. Навіть за умови виявлення фінансових порушень результати аудитів і ревізій не завжди призводять до реального відшкодування втрат або притягнення винних осіб до відповідальності. Це знижує превентивну функцію фінансового контролю.

Важливою проблемою залишається недостатній рівень впровадження ризик-орієнтованого підходу. Значна частина контрольних заходів

здійснюється за формальними критеріями, а не на основі системного аналізу ризиків. У результаті контрольні ресурси використовуються нераціонально, а найбільш ризикові сфери можуть залишатися недостатньо охопленими.

Також слід відзначити недосконалість нормативно-правового забезпечення, яке часто містить суперечності та прогалини щодо розмежування повноважень контрольних органів, процедур проведення аудитів та механізмів взаємодії між інституціями. Це ускладнює формування єдиної системи державного фінансового контролю.

Окремою проблемою є обмежений рівень цифрової інтеграції контрольних органів. Попри впровадження окремих інформаційних систем, відсутня повноцінна інтегрована аналітична платформа, яка б забезпечувала обмін даними в режимі реального часу між усіма учасниками системи публічних фінансів.

Крім того, спостерігається дефіцит кваліфікованих кадрів та недостатній рівень професійної підготовки у сфері сучасних методів фінансового аудиту, зокрема використання Big Data-аналітики, цифрових інструментів контролю та форензик-аудиту [5].

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що система інституційного забезпечення та державного фінансового контролю в Україні потребує подальшого вдосконалення шляхом посилення координації між органами контролю, впровадження єдиних цифрових платформ, розвитку ризик-орієнтованого підходу та підвищення ефективності реагування на виявлені порушення. Це дозволить підвищити прозорість, підзвітність і результативність управління публічними фінансами.

У сучасних умовах євроінтеграційного курсу України трансформація системи публічних фінансів набуває стратегічного значення, оскільки вона безпосередньо пов'язана з макрофінансовою стабільністю, ефективністю використання бюджетних ресурсів та відповідністю критеріям Європейського

Союзу. Враховуючи міжнародний досвід країн ЄС, ключовим орієнтиром реформ є забезпечення прозорості, підзвітності, цифровізації управління фінансовими потоками та підвищення результативності бюджетної політики [4].

По-перше, перспективним напрямом є подальша гармонізація бюджетного та фінансового законодавства України з нормами ЄС, зокрема в частині імплементації стандартів фіскальної дисципліни, середньострокового бюджетного планування та правил управління дефіцитом і державним боргом. Практика країн ЄС свідчить [15;16], що впровадження жорстких фіскальних правил дозволяє забезпечити довгострокову стійкість публічних фінансів і зменшити ризики макроекономічних дисбалансів.

По-друге, важливим напрямом є посилення прозорості та підзвітності використання бюджетних коштів через розвиток цифрових інструментів управління фінансами. Європейський досвід демонструє ефективність відкритих бюджетних систем та платформ відкритих даних, які забезпечують громадський контроль і знижують рівень корупційних ризиків. В Україні вже функціонують такі інструменти, як електронні закупівлі та відкриті бюджетні портали, однак потребують подальшої інтеграції та розширення аналітичних можливостей.

По-третє, перспективним є удосконалення системи державного фінансового контролю та аудиту шляхом переходу до ризик-орієнтованої моделі, що відповідає практикам країн ЄС. Такий підхід передбачає концентрацію контрольних ресурсів на найбільш ризикових сферах використання бюджетних коштів і підвищення ефективності аудиторських перевірок.

По-четверте, необхідно поглиблювати фінансову децентралізацію, орієнтуючись на європейську модель забезпечення фінансової автономії територіальних громад. Досвід ЄС показує, що збалансоване співвідношення

між дохідними та видатковими повноваженнями місцевого рівня сприяє підвищенню ефективності публічних послуг та розвитку регіонів.

По-п'яте, важливим напрямом є впровадження принципів сталого розвитку у систему публічних фінансів, включаючи «зелене» бюджетування та орієнтацію на досягнення Цілей сталого розвитку ООН. Це відповідає сучасним тенденціям ЄС щодо інтеграції екологічних і соціальних критеріїв у бюджетну політику.

По-шосте, доцільним є поглиблення інтеграції України у фінансові механізми ЄС та міжнародну технічну допомогу, що сприятиме модернізації системи управління державними фінансами, підвищенню кваліфікації кадрів та впровадженню сучасних управлінських практик.

Отже, перспективний розвиток системи публічних фінансів України має базуватися на поєднанні європейських стандартів фінансового управління, цифрової трансформації, посилення фінансової дисципліни та децентралізації. Комплексна реалізація зазначених напрямів дозволить підвищити ефективність використання бюджетних ресурсів, зміцнити довіру до державних інституцій та забезпечити відповідність України критеріям членства в Європейському Союзі.

Висновки. В результаті проведеного дослідження встановлено, що система публічних фінансів України перебуває в стані активної трансформації, зумовленої як внутрішніми викликами, так і стратегічним курсом на євроінтеграцію. Узагальнення теоретичних підходів і практики країн Європейського Союзу свідчить, що ключовими детермінантами ефективного функціонування публічних фінансів є прозорість бюджетного процесу, фінансова дисципліна, дієвий державний фінансовий контроль, цифровізація управління та належний рівень фінансової децентралізації.

Доведено, що в Україні вже здійснено низку реформ у напрямі модернізації бюджетної системи, однак зберігаються проблеми інституційної

фрагментації, недостатньої узгодженості контрольних функцій, обмеженого застосування ризик-орієнтованих підходів та нерівномірного впровадження цифрових інструментів у сфері управління публічними фінансами. Це зумовлює потребу у подальшому вдосконаленні механізмів планування, виконання та контролю бюджетних ресурсів.

Обґрунтовано, що імплементація європейських стандартів управління публічними фінансами є ключовою передумовою підвищення ефективності бюджетної системи України. Особливе значення має адаптація правил середньострокового бюджетного планування, посилення результативності державного аудиту, розвиток відкритих фінансових даних та інтеграція цифрових платформ управління бюджетом.

Подальші перспективи дослідження полягають у поглибленому вивченні інструментів гармонізації бюджетного законодавства України з нормами ЄС, оцінці ефективності впровадження програмно-цільового методу бюджетування в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення, а також у розробці моделей ризик-орієнтованого державного фінансового контролю з використанням аналітики великих даних і цифрових технологій.

Окремого наукового інтересу набуває дослідження впливу фінансової децентралізації на соціально-економічний розвиток територіальних громад, а також оцінка результативності «зеленого» бюджетування в контексті досягнення Цілей сталого розвитку. Реалізація зазначених напрямів дозволить сформувати цілісну та адаптивну систему публічних фінансів, здатну відповідати сучасним викликам та стандартам Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: zakon.rada.gov.ua

3. Боголіб Т. М. Публічні фінанси в умовах трансформаційної економіки України : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 384 с.
4. Гнидюк І. В., Складанюк М. В. Розвиток публічних фінансів України в умовах європейської інтеграції. Економіка та суспільство. 2023. № 52. С. 45–52.
5. Діденко Л. В., Герман Я. О., Семенова О. В. Цифровізація управління публічними фінансами в Україні: сучасні виклики та перспективи. Економічний простір. 2024. № 191. С. 112–118.
6. Дмитренко Е. С. Правове забезпечення трансформації системи публічних фінансів України в умовах євроінтеграції. Київський часопис права. 2024. № 2. С. 137–144.
7. Кириленко О. П. Публічні фінанси: теорія та практика : навчальний посібник. Тернопіль : Економічна думка, 2021. 312 с.
8. Крючкова Н. М., Чуркіна І. Є. Фінансова спроможність територіальних громад в умовах децентралізації. Економіка та держава. 2023. № 9. С. 67–73.
9. Криниця С. О. Стратегічні напрями цифрової трансформації управління публічними фінансами. Академічні візії. 2024. № 29. С. 1–9.
10. Луніна І. О. Розвиток публічних фінансів України в умовах сучасних економічних викликів. Фінанси України. 2023. № 4. С. 7–23.
11. Макогон В. Д. Бюджетна політика держави в умовах економічної нестабільності. Фінанси України. 2022. № 11. С. 25–39.
12. Опарін В. М. Фінансова система України: теоретико-методологічні аспекти розвитку : монографія. Київ : КНЕУ, 2021. 496 с.
13. Федосов В. М., Опарін В. М., Сафонова Л. Д. Публічні фінанси : підручник. Київ : КНЕУ, 2022. 600 с.
14. Чугунов І. Я. Бюджетна система України в умовах глобальних економічних трансформацій. Вісник КНТЕУ. 2023. № 5. С. 18–31.

15. International Monetary Fund. Fiscal Monitor: Fiscal Policy under Uncertainty. Washington, DC : IMF, 2025. URL: imf.org
16. World Bank. Public Finance Review for Ukraine: Building Resilience and Recovery. Washington, DC : World Bank, 2024. URL: worldbank.org